

Quarterly Journal of Village and Space Sustainable Development

Summer 2024, Vol.5, No.2, Serial Number 18, pp 142-164

doi 10.22077/VSSD.2024.7095.1221

Evaluating Quality of Life Indicators in Rural Areas: The Case of Villages of the Central District of Nowshahr

Maryam Ghasemi¹, Mohammad Basit Qureshi^{2*}, Atusa Bigdeli³

1. Ph. D student of Geography and Rural Planning, Department of Geography, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran.

2. Assistant Professor, Department of Geography, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran.

3. Assistant Professor, Department of Geography, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran.

*Corresponding author, Email: ghoreshi@iaurasht.ac.ir

Keywords:

Quality of Life, Village Areas, Subjective and Objective Indicators, Central District of Nowshahr County.

1. Introduction

Understanding, measuring, and improving the quality of life has been one of the primary goals of researchers, planners, and governments in recent decades. This scientific and research field has attracted the attention of many scholars from various domains such as sociology, psychology, economics, environmental sciences, geography, medicine, and other disciplines. Since the 1960s, quality of life has become a favored topic in the social sciences, as it became clear during that decade that economic growth and development do not necessarily lead to improvements in people's lives. Enhancing quality of life is an issue that can foster development in aspects such as social, economic, and physical development. In countries like Iran, which have a significant geographical diversity, this necessitates the development of all sectors and social units within rural communities. This concept is one of the most important and impactful foundations for advancing development goals in rural areas, especially in developing countries, and is considered one of the main pillars of sustainable development in the rural regions of the country.

2. Methodology

The present study is applied in nature and employs a descriptive-analytical methodology. The statistical population of the research consists of rural households in the central district of Nowshahr County. Using Cochran's formula, the required sample size for completing the questionnaire was determined to be 380 households, which were distributed across the studied villages. Data collection methods included both library research and fieldwork (questionnaires). The analysis of the data was conducted using descriptive and inferential statistics, including *t*-tests and analysis of variance (*ANOVA*).

3. Findings

In the initial phase, a Likert-scale questionnaire was designed to gauge respondents' perceptions of quality of life across four dimensions: economic, social, physical, and environmental. Participants were asked to evaluate their agreement with statements pertaining to each criterion using a 5-point scale ranging from *strongly disagree* to *strongly agree*. This approach allowed for the measurement of satisfaction levels with various factors influencing quality of life.

Received:

15/Jan/2024

Revised:

03/Feb/2024

Accepted:

14/Apr/2024

The one-sample *t*-test analysis of resident perspectives in the central district of Nowshahr indicated that the most favorable conditions are found in the physical dimension. This is supported by improvements in foundational physical indicators, including adequate heating and cooling systems, sufficient lighting, sanitary sewage systems, an appropriate number of rooms, accessible public transportation, well-maintained roads, and quality drinking water, compared to two decades ago. The quality of the landscape was assessed as above average, largely attributed to the sample villages' location within a forested area and their proximity to the sea and pristine nature. This contributed significantly to residents' satisfaction with their environmental surroundings. Each component of the social dimension was also rated higher than average compared to the past, although there was no significant deviation from the midpoint calculation. However, the least favorable conditions were associated with the economic dimension, specifically concerning employment and income.

4. Discussion and Conclusion

The present research examines the level of satisfaction among residents of Nowshahr's central district. Findings suggest that social characteristics of rural areas are influential factors in quality-of-life satisfaction. The hypothesis that social infrastructure is significantly related to rural residents' quality of life was confirmed. This implies that increased access to social infrastructure, including health and hygiene facilities (health houses, clinics, hospitals, and safe drinking water) and educational facilities (schools and kindergartens), is correlated with higher life satisfaction and improved quality of life, and vice versa. The overall findings of this research emphasize the positive impact of service characteristics on residents' satisfaction with quality of life in rural areas. To improve quality of life in the physical dimension, specific recommendations include ensuring easy and affordable access to medical professionals at clinics, developing health facilities, providing comprehensive health and medical services (health houses, clinics, baths, etc.), and enhancing round-the-clock emergency services. Additionally, implementing health initiatives such as relocating livestock from villages, creating leisure spaces within villages, providing diverse entertainment options, ensuring satisfaction with recreational facilities, establishing adequate sports facilities, and promoting cultural and artistic amenities (such as libraries) are essential factors in enhancing the quality of life in rural areas. Finally, it should be noted that, as Mirzaian et al. (2016) indicated, satisfaction with quality of life is closely linked to establishing optimal conditions in the social, economic, and physical dimensions. This study further supports this assertion by attributing the improvement of quality of life in rural areas to all of the examined indicators.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

How to cite this article:

Ghasemi, M., Basit Qureshi, M., & Bigdeli, A. (2024). Evaluating Quality of Life Indicators in Rural Areas: The Case of Villages of the Central District of Nowshahr. *Village and Space Sustainable Development*, 5(2), 142-164. [10.22077/VSSD.2024.7095.1221](https://doi.org/10.22077/VSSD.2024.7095.1221)

Copyright: © 2024 by the authors. Licensee Quarterly Journal of Village and Space Sustainable Development. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

فصلنامه روستا و توسعه پایدار فضا

دوره پنجم، شماره دوم، پیاپی هجدهم، تابستان ۱۴۰۳، شماره صفحه ۱۴۲-۱۶۴

10.22077/VSSD.2024.7095.1221

ارزیابی شاخص‌های کیفیت زندگی در نواحی روستایی
(مورد مطالعه: روستاهای بخش مرکزی شهرستان نوشهر)مریم قاسمی^۱، محمد باسط قریشی^{۲*}، آتوسا بیگدلی^۳

۱. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

۲. استادیار گروه جغرافیا، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

۳. استادیار گروه جغرافیا، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

* نویسنده مسئول، ایمیل: ghoreshi@iaurash.ac.ir

چکیده:

امروزه بهبود کیفیت زندگی، یکی از اهداف اصلی برنامه‌ریزی‌ها در هر کشور است. برای این منظور در درجه اول باید شناخت دقیق و همه‌جانبه‌ای از وضعیت موجود کیفیت زندگی به عمل آید؛ از این رو، هدف پژوهش حاضر، بررسی و سنجش شاخص‌های کیفیت زندگی در نواحی روستایی شهرستان نوشهر است. تحقیق حاضر، از نوع کاربردی و از نظر ماهیت و روش توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری تحقیق خانوارهای روستایی بخش مرکزی شهرستان نوشهر بوده است. تعداد نمونه لازم جهت تکمیل پرسشنامه با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۰ خانوار به‌دست آمده است؛ که این تعداد در سطح روستاهای مورد مطالعه توزیع گردید. روش گردآوری اطلاعات به‌صورت کتابخانه‌ای و میدانی (پرسشنامه) بوده است. تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از آمار توصیفی و استنباطی (آزمون T) و تحلیل واریانس انجام گرفته است؛ که نتایج نشان می‌دهد، روستاهای خیرودکنار، توسکاتک، تازه‌آباد، شریعت‌آباد در تمامی سنج‌های کیفیت زندگی وضعیت بهتری از روستاهای دیگر بخش مرکزی نوشهر دارد. همچنین بعد فاصله روستا از جاده اصلی، فاصله روستا تا شهر بر کیفیت زندگی روستاهای نمونه تأثیر گذار هستند.

واژگان کلیدی:

کیفیت زندگی، نواحی روستا، شاخص‌های ذهنی و عینی، بخش مرکزی شهرستان نوشهر.

تاریخ ارسال:

۱۴۰۲/۱۰/۲۵

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۲/۱۱/۱۴

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۰۱/۲۶

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱- مقدمه

شناخت، اندازه گیری و بهبود کیفیت زندگی از مهم ترین اهداف پژوهشگران، برنامه ریزان و دولت ها در چند دهه اخیر بوده است. این عرصه علمی و تحقیقاتی توجه بسیاری از اندیشمندان حوزه های جامعه شناسی، روانشناسی، اقتصاد، علوم محیطی، جغرافیا، پزشکی و دیگر رشته ها را به خود جلب کرده است. کیفیت زندگی از دهه ۱۹۶۰ میلادی به یکی از موضوعات مورد علاقه حوزه علوم اجتماعی بدل شد، چرا که در این دهه مشخص گردید که رشد و توسعه اقتصادی لزوماً به بهبود زندگی مردم نمی انجامد (داس، ۲۰۰۸: ۲۹۸).

کیفیت زندگی مفهومی چند بعدی است که وضعیت زندگی بشر را تعریف می نماید (گیلورای، ۲۰۰۷: ۴۲).^۱ که طیف وسیعی از شاخص ها، از تغذیه و پوشاک تا مراقبت های بهداشتی، محیط اجتماعی و محیط مادی پیرامون را شامل می شود (بایکن لونت، ۲۰۰۶: ۴).^۲ با این وجود هنوز تعریف قابل قبول جهانی برای این مفهوم صورت نگرفته است؛ زیرا بسیاری از محققان بر این باورند که کیفیت زندگی مفهومی چند وجهی، نسبی، متأثر از نظر زمان، مکان و ارزش های فردی و اجتماعی است (رضوانی و همکاران، ۱۳۹۱: ۸۹). بنابراین، شاخص تعیین کننده پیشرفت یک اجتماع، کیفیت زندگی است که دربرگیرنده مهم ترین عواملی است که بیانگر چگونگی نوع زیست افراد در یک جامعه و رفاه شخصی افراد است (بن و بارکوشا، ۲۰۱۶: ۲).^۳ مفهوم کیفیت زندگی می تواند به عنوان ابزاری نیرومند جهت نظارت بر برنامه ریزی و نظارت بر توسعه در جامعه استفاده شود و به برنامه ریزان برای نظارت بر اجتماع، ارزیابی اثربخشی و کارایی سیاست ها و برنامه های فعلی و تدوین برنامه های جدید کمک کند، زیرا ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، محیطی و سلامت جامعه را در بر می گیرد. هدف کیفیت زندگی در مناطق روستایی، تثبیت جمعیت خانوارهای روستایی و دسترسی عادلانه آنها به زمین و منابع در روستاها است (حیدری، ۱۳۹۰: ۸). از نظر چمبرز توسعه روستایی شامل کمک به فقیرترین مردم است که در نقاط روستایی به دنبال امرار و معاش اند و خواستار سهم بیشتری از منافع توسعه هستند که این گروه شامل کشاورزان خرده پها، اجاره داران و افراد فاقد زمین است (چمبرز، ۱۹۹۵: ۸۸۶).^۴ کیفیت زندگی در مناطق روستایی به عوامل زیادی از جمله اشتغال، درآمد مناسب، دسترسی به خدماتی مانند آموزش و بهداشت، سلامت محیط طبیعی، امنیت و انجمن های قوی وابسته است (محمدمی و همکاران، ۱۴۰۰: ۵۸۵).

کیفیت زندگی در جوامع شهری و روستایی کاملاً متفاوت بوده و کیفیت زندگی در روستا اغلب پایین تر است که از جمله دلایل آن فقر گسترده، نابرابری در توزیع امکانات، برخوردار نبودن از حداقل شرایط زندگی مانند دسترسی نداشتن به آب بهداشتی سالم و فاضلاب مناسب در روستاها می باشد (همبر و اسپرز، ۲۰۱۶: ۳۵).^۵ بنابراین، به دلیل شرایط خاص زندگی در محیط های روستایی، وابستگی امنیت غذایی مردم کشور به روستا و محل تولید محصولات استراتژیک از مهم ترین توجهات برنامه ریزان توسعه، بهبود کیفیت زندگی افراد ساکن روستا بوده، به طوری که هدف تمامی برنامه های ملی و بین المللی توسعه در قالب توسعه روستایی و بهبود معیشت خانوار، افزایش کیفیت زندگی روستاییان است (همگان، ۲۰۱۰: ۷۵).^۶ بهبود کیفیت زندگی مقوله ای است که می تواند زمینه های توسعه مانند توسعه اجتماعی، اقتصادی و کالبدی را به همراه داشته باشد (قالیباف و همکاران، ۱۳۹۰: ۳۴) و در کشورهایی نظیر ایران که به لحاظ ترکیب جغرافیایی از تنوع قابل توجهی برخوردار است، مستلزم توسعه یافتگی تمامی بخش ها و واحدهای اجتماعی جوامع روستایی است (قادر مرزی و

¹ Das, 2008: 298

² Gillivray, 2007: 42

³ Baycan Levent, 2006: 4

⁴ Bien & Barkowska, 2016: 26

⁵ Chambers, 1995: 186

⁶ Hammer & Spears, 2016: 35

⁷ Hogan, 2010: 75

همکاران، ۱۳۹۵: ۲۱). این مفهوم از مهم‌ترین و تاثیرگذارترین بسترهای پیشبرد اهداف توسعه در نواحی روستایی به‌خصوص کشورهای در حال توسعه است (شریفی و همکاران، ۱۳۹۶: ۶۳) و از ارکان اصلی توسعه پایدار نواحی روستایی کشور به‌شمار می‌آید (شریف‌زاده و عبدالله‌زاده، ۱۳۹۶: ۴). کم توجهی و بی‌مهری‌های برنامه ریزی و عدم توجه به مناطق روستایی بهبود زندگی آنان را با چالش روبه‌رو می‌سازد تا جایی که سطح رضایتمندی از حضور در این نواحی پایین می‌آید (کوچکی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۰: ۴۶).

شهرستان نوشهر در استان مازندران به‌دلیل موقعیت‌های اقتصادی و اجتماعی، وجود امکانات و جاذبه‌های گردشگری، به‌عنوان منطقه‌ای که دارای حیات روستایی گسترده و پویا می‌باشد، با چالش‌های مهمی در زمینه تخریب فیزیکی و محیطی، محرومیت‌های اجتماعی، ناامنی و بیکاری روبه‌رو است که تمامی این عوامل موجب تأثیرات مثبت و منفی کیفیت زندگی در روستاهای این شهرستان شده‌است؛ از این رو در زمره مناطقی قرار دارد که بررسی کیفیت زندگی نواحی روستایی آن از اهمیت و جایگاه مهمی برخوردار است. هدف اصلی این تحقیق ارزیابی و تحلیل تحولات کیفیت زندگی در روستاهای شهرستان نوشهر در دو دهه اخیر می‌باشد. بنابراین مساله اصلی که در این پژوهش به بررسی آن پرداخته خواهد شد این است که، در کیفیت زندگی و تحولات آن در روستاهای شهرستان نوشهر، کدام عوامل جغرافیایی تأثیر گذار هستند؟

۲- بنیان نظریه‌ای

در اوایل دهه ۱۹۶۰ سازمان ملل گزارش توسعه را با رویکرد توسعه انسانی منتشر کرد و از اواسط این دهه در اهداف توسعه تغییراتی اساسی حاصل گردید و به‌زیستی اجتماعی و کیفیت زندگی در رأس اهداف توسعه قرار گرفته و رویکرد کیفیت زندگی از فرایند محوری به پیامد محوری تغییر یافت رویکرد پیامد محور بر این پرسش تمرکز دارد که آیا سیاست‌ها و برنامه‌ها بر کیفیت زندگی تأثیر دارند یا خیر. در رویکرد فرایندی پرسش اساسی در مورد چگونگی عملی کردن سیاست‌ها و برنامه ریزی هاست (بدری و همکاران، ۱۳۹۲: ۵۲). از آنجایی که هدف نهایی برنامه‌ریزی‌ها و انواع توسعه، بهبود کیفیت زندگی است، مطالعه و سنجش آن در اجتماعات انسانی خصوصاً سکونتگاه‌های روستایی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده و جزء ضرورت‌های اساسی در فرایند توسعه پایدار روستایی به‌حساب می‌آید (بریمان و همکاران، ۱۳۹۳).

در همین راستا در سال‌های اخیر مطالعات تجربی متعددی در خصوص کیفیت زندگی در مناطق روستایی انجام شده‌است که به‌مرور و تبیین خلاصه نتایج برخی از مهم‌ترین آن‌ها پرداخته شده‌است:

لی^۱ (۲۰۰۸) با استفاده از معیارهای ذهنی، کیفیت زندگی ساکنان تاپه را در تایوان را مورد سنجش قرار داده است. نتایج بیانگر آن است متغیرهای وضعیت تاهل، محل سکونت، میزان تحصیلات، سطح درآمد و سن برای رضایت مندی افراد تأثیر گذار است.

گرکو^۲ (۲۰۱۵) در مقاله‌ای با عنوان "زندگی خوب چیست" انتخاب توانایی‌ها برای ارزیابی کیفیت زندگی زنان روستایی مالای را مورد بررسی قرار داده است؛ به این نتیجه رسیده که کیفیت زندگی نه‌تنها به‌وسیله تحقق نیازهای اساسی شکل می‌گیرد، مثل تغذیه و سرپناه کافی، اما به احساسات، روابط و هیجانات هنجارهای اجتماعی بسیار وابستگی دارند.

¹ Lee

² Giulia Greco

آدمی^۱ و همکاران (۲۰۱۷) ارزیابی ذهنی کیفیت زندگی ساکنان روستایی نیجریه را به انجام رساندند. محققان دریافته‌اند، کیفیت زندگی ساکنان روستایی در نیجریه ضعیف است، بنابراین دولت و مداخله جامعه در ایجاد فرصت‌های شغلی به زیرساخت‌ها ضروری است تا وضعیت اقتصادی ساکنین روستایی در منطقه مورد مطالعه بهبود یابد.

چن^۲ و همکاران (۲۰۱۷) کیفیت زندگی در مناطق روستایی چین را مورد مطالعه قرار داده است. محققان در تحلیل یافته‌ها بیان می‌دارند که وضعیت شاخص‌های اجتماعی و اقتصادی بر کیفیت زندگی روستاییان بر رضایتمندی از آن اثر داشته است.

فتش^۳ (۲۰۱۷) با هدف ارزیابی تغییرات در کیفیت و سطح زندگی و فعالیت مستقل در میان کشاورزان و کشاورزان دارای معلولیت نشان می‌دهد که مشارکت در پروژه توانایی کشاورزی با افزایش سرعت سطوح کیفیت زندگی ارتباط مثبت دارد شرکت‌کنندگان با افزایش سطح کیفیت زندگی خود و توانایی آنها برای ادامه کار خود و زندگی در منازلشان گزارش‌های خود را اعلام کرده‌اند.

ما^۴ و همکاران (۲۰۱۹) در مقاله‌ای با عنوان "ارزیابی تفاوت‌های نواحی شهری و روستایی در پایه کیفیت زندگی" معتقد هستند که در نواحی کیفیت زندگی شهری بالا است، روستاهای اطراف آنها نیز از کیفیت زندگی بالایی برخوردار هستند و مناطقی که کیفیت زندگی شهری آنها پایین است، کیفیت زندگی روستاهای اطراف آنها هم پایین است.

رکن‌الدین افتخاری و همکاران (۱۳۹۰) پژوهشی با عنوان ارزیابی توزیع فضایی کیفیت زندگی در مناطق روستایی بخش مرکزی شهرستان دلفان به انجام رسانیده‌اند. در تحلیل نتایج این تحقیق بر اساس دیدگاه‌های جامعه نمونه، می‌توان گفت ساکنان روستاهای دشتی، رضایتمندی بیشتری از مولفه‌های کیفیت زندگی داشته‌اند و پس از آن مردم ساکن در روستاهای کوهپایه و کوهستانی جای می‌گیرند.

تحقیقی نیز توسط علی زاده و علی زاده (۱۳۹۲) با موضوع ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی از دیدگاه ساکنین روستاهای دهستان اصلاندوز در استان اردبیل انجام گرفته است. ویژگی‌های سن، جنسیت، سطح تحصیلات، وضعیت اقتصادی و وضعیت تاهل به‌عنوان ویژگی‌های فردی و مستقل در این راستا، شناسایی شده‌اند تا تاثیرشان بر رضایتمندی از کیفیت محیط زندگی و هر یک از عوامل شانزده گانه آن به‌عنوان متغیرهای وابسته مورد تحلیل قرار گیرد. در مجموع امتیاز نهایی سطح رضایت ساکنین نواحی روستایی از محیط سکونتی خود با استفاده از روش تحلیل خوشه‌ای در سه سطح (رضایت قابل قبول و رضایت متوسط و رضایت پایین) تشخیص داده شده است.

عزیزپور و همکاران (۱۳۹۳) در تحقیقی با عنوان "تحلیل فضایی کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی، مورد مطالعه: دهستان قرق شهرستان گرگان" معیارها و شاخص‌های کیفیت زندگی مناسب با ویژگی‌های بومی - محلی دهستان قرق را به‌منظور سنجش سطح کیفیت زندگی روستاهای این دهستان مورد بررسی قرار داده‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهد که در مجموع از نظر ابعاد کیفیت زندگی در روستاهای دهستان قرق تفاوت معناداری بین همه روستاها مشاهده می‌شود و در نهایت روستاهای مورد مطالعه، از نظر سطح کلی کیفیت زندگی در دو طبقه قرار می‌گیرند. همچنین یافته‌ها حاکی از این هستند که در مجموع بعد فاصله روستا از جاده اصلی، فاصله روستا تا شهر و تنوع قومیتی در روستاها بر کیفیت زندگی روستاهای نمونه تأثیر گذار هستند. به‌طوری‌که بعد فاصله بر همه مولفه‌های کیفیت زندگی تأثیر گذار است؛ اما عامل تنوع قومیتی بر کیفیت اجتماعی و کیفیت کالبدی سکونتگاه‌ها تأثیر گذار است.

¹ Adewumi

² Chen

³ Robert J. Fetsch

⁴ MA

بدری و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان " بررسی ارتباط میان ویژگی‌های قومی - فرهنگی و شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی در نواحی روستایی، مطالعه موردی: دهستان جعفرابای جنوبی شهرستان ترکمن " با استفاده از روش توصیفی، تحلیلی و با بهره‌گیری از شیوه پیمایشی به بررسی ارتباط میان ویژگی‌های قومی - فرهنگی و شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی در میان روستاییان ساکن در ناحیه روستایی دهستان جعفرابای جنوبی شهرستان ترکمن می‌پردازند. تجزیه و تحلیل یافته‌های حاصل از مطالعه میدانی و تکمیل پرسشنامه نشان می‌دهد که به‌رغم پایین بودن نسبی وضعیت معیشت و برخورداری از امکانات، وجود فرهنگ سنتی قوم ترکمن با ویژگی‌های خاص اجتماعی، مذهبی و معیشتی و وابستگی به مکان آبا و اجدادی و نیز ویژگی‌های درون‌گرایی و انزواطلبی این کمبودها را کم‌رنگ‌تر می‌کند. از این رو سطح کیفیت زندگی از نظر شاخص‌های ذهنی در این ناحیه بالا بوده و رابطه معناداری با ویژگی‌های قومی - فرهنگی مردم آن دارد. بنابراین می‌توان گفت به‌لحاظ پایداری اجتماعی محلی مورد مطالعه به ویژگی‌های قومی - فرهنگی، میزان رضایت مردم از سطح کیفیت زندگی در شاخص‌های ذهنی، بالاتر است.

احمدی و همکاران (۱۳۹۴) در مقاله‌ای با عنوان " بررسی عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی روستاهای پیرامون شهر مورد مطالعه دهستان بدر (شهرستان روانسر) " به این نتیجه دست یافتند که سن، بار تکفل، دارایی خانوار، رضایتمندی جمعیت روستا به‌شکل‌ی مستقیم بر کیفیت زندگی اثر می‌گذارد و فاصله روستا از شهر، درآمد ماهیانه تعداد افراد شاغل و نوع شغل به‌طور غیر مستقیم بر کیفیت زندگی در نواحی روستایی مؤثر است.

عنابستانی و همکاران (۱۳۹۴)، تحلیل فضایی عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی بخش سیمکان جهرم را به انجام رسانده‌اند. نتایج به‌دست آمده نشان می‌دهد بین این ابعاد چهارگانه (زیست‌محیطی، کالبدی، اقتصادی و اجتماعی) و کیفیت زندگی، رابطه معنی‌داری وجود دارد.

کرد (۱۳۹۵) در پژوهش با عنوان " واکاوی وضعیت اقتصادی و کالبدی نواحی روستایی در ارتباط با کیفیت زندگی روستا نشینان شهرستان چابهار " به این نتیجه دست یافت که میزان رضایتمندی از کیفیت زندگی روستا نشینان شهرستان چابهار در شرایط مناسبی نیست؛ چرا که بر اساس شاخص‌های اقتصادی ضریب برخورداری از درآمد مناسب، تأمین نیازهای اولیه زندگی، پس‌انداز سالیانه و وضعیت اشتغال در روستاها نامناسب بوده است.

توزیع فضایی کیفیت زندگی و شناسایی تعیین‌کننده‌های آن در سکونتگاه‌های روستایی شهرستان روانسر پژوهشی است که توسط جمینی و همکاران (۱۳۹۶) به انجام رسیده است. نتایج شناسایی تعیین‌کننده‌های کیفیت زندگی با بهره‌گیری از رگرسیون چند متغیره حاکی از آن است، هفت متغیر مستقل پژوهش توانسته‌اند ۷۵/۶ درصد از واریانس متغیر وابسته پژوهش را تبیین کنند که به این ترتیب اهمیت شامل پایگاه اقتصادی - اجتماعی، مالکیت منابع سرمایه‌ای، بعد خانوار، دسترسی به خدمات و امکانات، دسترسی به اعتبارات، سیاست‌های حمایتی و عوامل مدیریتی می‌باشد.

دانایی و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان تحلیل نقش شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و کالبدی کیفیت زندگی در توسعه پایدار روستایی در استان بهمنی گرمسیری دریافته‌اند شاخص‌های اجتماعی و فرهنگی شرایط مطلوبی دارند، اما شاخص‌های زیست‌محیطی و کالبدی و اقتصادی شرایط خوبی ندارند.

ملکی و همکاران (۱۳۹۸) در مقاله‌ای با عنوان "تحلیل و ارزیابی اثرات اجرای طرح هادی در ابعاد کالبدی و فضایی و محیطی کیفیت زندگی روستایی، مطالعه موردی: روستای می‌داوود وسطی، شهرستان باغملک " به این نتیجه رسیده‌اند که طرح هادی به‌واسطه تأثیری که روی بافت کالبدی و همچنین کاربری اراضی روستا می‌گذارد، تأثیر محسوسی بر کیفیت زندگی روستاییان دارد. به‌عبارتی روستاییان روستاهایی که طرح هادی در آنها اجرا شده‌است، از کیفیت زندگی مناسب‌تری برخوردار هستند.

رحیم بخش و همکاران (۱۳۹۸) در تحقیقی با عنوان " بررسی کیفیت زندگی در روستاهای درب آستانه و باباپشمان استان لرستان " به این نتیجه رسیدند که در روستای باباپشمان، مولفه های آموزش، تعلق مکانی، رفاه اجتماعی، دسترسی به اطلاعات، بهداشت، امنیت، زیرساخت، محیط سکونتی، درآمد و مشارکت بر کیفیت زندگی مؤثر هستند و می توان با بررسی این مولفه ها، کیفیت زندگی روستاها را با یکدیگر مقایسه و تحلیل کرد.

کیانی سلمی و همکاران (۱۳۹۹) پژوهشی با عنوان مدل سازی ساختاری و تبیین علی رضایت مندی جوامع روستایی از کیفیت زندگی در مناطق روستایی شهرستان آران و بیدگل انجام داده اند. نتایج آزمون تی استیودنت نشان داد که وضعیت شاخص اجتماعی نامطلوب بوده است. کیفیت اقتصادی در وضعیت نیمه مطلوب و شاخص های کالبدی، خدماتی و محیطی در وضعیت مطلوب قرار دارند. همچنین مدل ساختاری عاملی مرتبه دوم نشان داد، اهمیت دادن به شاخص های اجتماعی در روستاهای مورد مطالعه باعث بالا رفتن کیفیت زندگی به میزان ۰/۸۵، شاخص اقتصادی به میزان ۰/۸۳، شاخص کالبدی ۰/۷۰، شاخص خدماتی ۰/۲۶ و شاخص محیطی به میزان ۰/۲۳ می گردد.

تحقیقی نیز توسط سنایی مقدم و همکاران (۱۳۹۹) با موضوع ارزیابی شاخص های کیفیت زندگی در نواحی روستایی از دهستان پشته زیبایی در استان کهگیلویه و بویراحمد انجام گرفته است. وضعیت شاخص های متعارف کیفیت زندگی نشان داد روستاهای مورد مطالعه از لحاظ کیفیت زندگی در مجموعه نامناسب بوده است و قالب مولفه ها وضعیت مناسبی را نشان نمی دهند که می توان ناشی از عوامل مختلف مانند عدم برخورداری از سطوح خدماتی مطلوب به وجود منابع درآمدی و در سطح منطقه باشد.

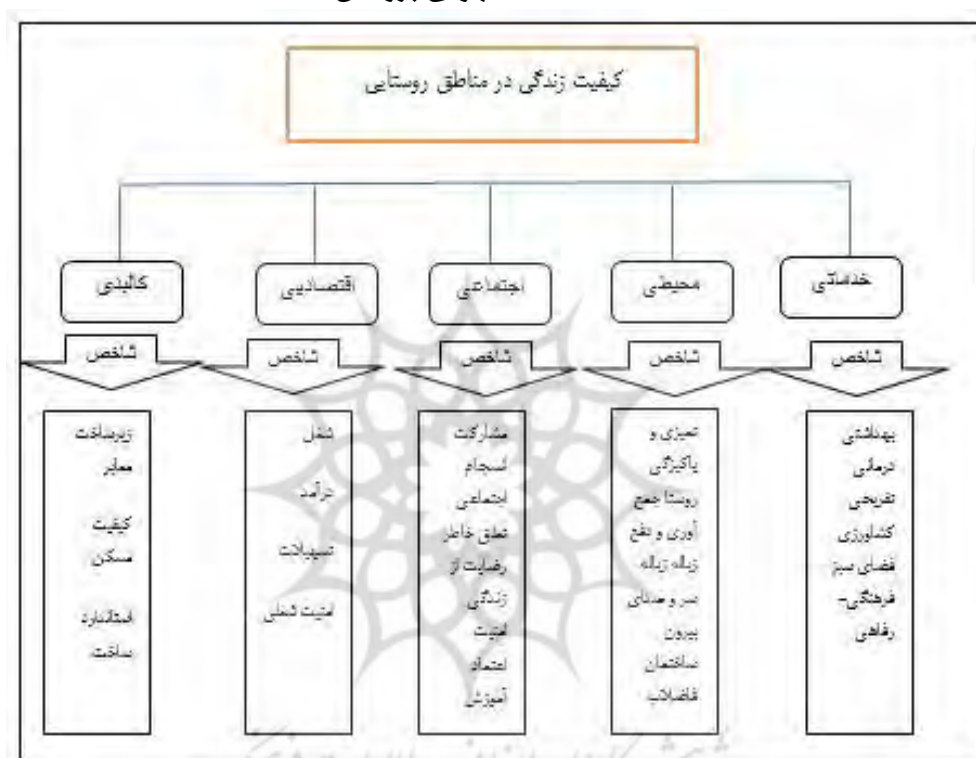
محمدی و همکاران (۱۴۰۰) پژوهشی با عنوان تحلیل کیفیت زندگی در روستاهای شهرستان طارم انجام دادند. در تحلیل نتایج این تحقیق بر اساس دیدگاه های جامعه نمونه، می توان گفت از بین عوامل فردی، تنها متغیرهای میزان درآمد، مقدار زمین زیر کشت و نوع محصول باغی با متغیر وابسته (کیفیت زندگی) رابطه معناداری وجود داشت و همچنین بین عوامل مستقل (زیرساخت های کشاورزی، زیرساخت های کالبدی، زیرساخت های نهادی و زیرساخت های اجتماعی) تنها بین زیرساخت های نهادی با متغیر وابسته (کیفیت زندگی) تفاوت معناداری وجود نداشت.

تحقیقی نیز توسط زینالی عظیم و همکاران (۱۴۰۰) با موضوع تعیین کننده های سطح رفاه و کیفیت زندگی ساکنان روستایی در نواحی روستایی شهرستان ورزقان انجام گرفته است. نتایج نشان داد که عوامل تعیین کننده اصلی رفاه در زمینه ادراکات فردی، شرایط اقتصادی، امنیت، کیفیت محیطی و فرصت های آموزشی هستند. در نتیجه برای جلوگیری از رها شدن و خالی شدن روستاها باید سطح رفاه و کیفیت زندگی ساکنان روستاها توجه مضاعف شود.

با جمع بندی پیشینه تحقیق متوجه می شویم که مجموعه مطالعات انجام شده گواه آن است که متغیرهای متعدد اجتماعی و اقتصادی همچون متغیرهای زیرساختی بهداشتی، امنیت، اعتیاد، شغل و درآمد، مشارکت و غیره بر کیفیت زندگی روستاییان مؤثر هستند که در این تحقیقات مورد بررسی قرار گرفتند. پژوهش حاضر به دنبال بررسی وضعیت کیفیت زندگی روستایی در ابعاد گوناگون اقتصادی، اجتماعی، محیطی، کاربردی و خدماتی است. در ادامه، مهم ترین عوامل در ایجاد رضایت از کیفیت زندگی و طبقه بندی شده اند. تفاوت اصلی پژوهش با سایر پژوهش های انجام شده در نگاه سیستمی و چند بعدی آن است. از این رو با پرهیز از نگاه بخشی و در نظر داشتن رویکرد سیستمی به شناسایی ابعاد گسترده و متفاوت اثرگذار بهبودی از زندگی ساکنان روستایی بخش مرکزی شهرستان نوشهر پرداخته است. عدم وجود پژوهشی این چنینی با هدف سنجش وضعیت کیفیت زندگی در مناطق روستایی شهرستان نوشهر تاکنون نیز جنبه نوآورانه دیگری برای پژوهش محسوب می گردد. در پهنه جغرافیایی شهرستان نوشهر در استان مازندران روستاهای متعددی وجود دارد که با چالش های متفاوتی در زندگی روزمره به تبعیت از مناطق روستایی کشور مواجه هستند. تحقیق حاضر تلاش می کند وضعیت روستاییان شهرستان نوشهر را در ابعاد مختلف کیفیت زندگی تحلیل نماید. در این راستا با توجه به آنکه مناطق روستایی

شهرستان با چالش‌هایی همچون بیکاری، درآمد کم، بهره‌وری پایین، مهاجرت، کمبود منابع، آلودگی‌های زیست‌محیطی و نظایر آن روبه‌رو است، بهبود کیفیت زندگی مردم شرایطی ایجاب می‌کند تا مشخص گردد وضعیت میزان تأثیر هر یک از شاخص‌ها و کیفیت زندگی به چه صورتی است نتیجه تحقیق می‌تواند بستری برای پایداری توسعه در منطقه با توجه به کمیت و کیفیت شاخص‌های مؤثر در ایجاد رضایت از کیفیت زندگی فراهم نماید. در پژوهش حاضر بر مبنای مطالعات پیشینه پژوهش و نیز شناخت از منطقه کیفیت زندگی روستایی در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، محیطی، کاربردی و خدماتی مورد سنجش و ارزیابی قرار گرفته است. در شکل ۱ مدل مفهومی تحقیق ارائه شده است.

شکل ۱- مدل مفهومی پژوهش

۳- روش، تکنیک‌ها و قلمرو

هدف پژوهش حاضر از نوع کاربردی بوده و از نظر ماهیت و روش آن، توصیفی-تحلیلی است. در این روش، ابتدا شاخص‌های کیفیت زندگی به تفکیک نقاط روستایی مورد مطالعه و سنجش قرار گرفت؛ سپس در مرحله تحلیل، فاصله از شهر و فاصله تا جاده اصلی بر تفاوت‌های فضایی کیفیت زندگی مورد ارزیابی قرار گرفت. آمار و اطلاعات لازم به شیوه‌های کتابخانه‌ای و پیمایشی، جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل شدند. جامعه آماری مورد مطالعه در این تحقیق، خانوارهای ساکن در نواحی روستایی بخش مرکزی شهرستان نوشهر هستند. این جامعه متشکل از ۶۵۵۷۵ نفر، معادل ۱۹۵۱۴ خانوار می‌باشند (مرکز آمار ایران، سرشماری نفوس و مسکن، ۱۳۹۵). به منظور تعیین تعداد روستاهای نمونه، از بین ۶۲ روستای بخش مرکزی شهرستان نوشهر به روش نمونه‌گیری تصادفی، مجموع ۲۱ روستا در نظر گرفته شد. بدین ترتیب، تعداد ۲۱ روستا به‌عنوان حجم نمونه روستاهای نمونه انتخاب گردید. به منظور تعیین تعداد خانوارهای نمونه، با بهره‌گیری از فرمول کوکران، تعداد ۳۸۰ خانوار با توجه به میزان تعداد خانوار روستاها انتخاب شدند.

جدول ۱- جزئیات انتخاب نمونه ی پژوهش

طبقات جمعیتی	۵۰۰-۱	۱۰۰۰-۵۰۱	۲۰۰۰-۱۰۰۱	+۲۰۰۱	کل روستاها
تعداد روستا	۱۵	۲۲	۲۰	۵	۶۲
جمعیت	۴۵۱۳	۱۶۹۳۴	۲۸۷۶۰	۱۵۳۶۸	۶۵۵۷۵
خانوار	۱۳۲۱	۴۹۸۰	۸۵۵۲	۴۶۶۱	۱۹۵۱۴
متوسط خانوار هر روستا	۸۸	۲۲۶	۴۲۸	۹۳۲	۳۱۵
تعداد روستا	۵	۷	۷	۳	۲۱
تعداد نمونه (سهم)	۲۶	۹۶	۱۶۵	۹۰	۳۷۷
تعداد نمونه برای پر کردن پرسشنامه	۵۰	۹۰	۱۵۵	۸۵	۳۸۰

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

در این تحقیق برای انتخاب، خانوارها از روش نمونه گیری تصادفی استفاده گردید. روش سنجش کیفیت زندگی در نواحی روستایی در محدوده مورد مطالعه یک روش توصیفی- پیمایشی است. بنابراین با استفاده از مطالعات اسنادی الگوهای نظری در راستای تعیین معیارهای سنجش کیفیت زندگی و ارائه الگویی جهت ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی، مفاهیم مربوط به کیفیت زندگی در نواحی روستایی مطالعه می‌شود. در ادامه با انجام مطالعات میدانی و شناخت ویژگی‌های روستاهای بخش مرکزی در ابعاد مختلف، معیارهای اصلی سنجش کیفیت زندگی در نواحی روستایی در مطابقت با الگوی نظری آن در دنیا مطابقت داده شد و برای مطالعه حاضر انتخاب می‌شوند. به منظور آزمون فرضیه‌های طرح‌شده، پرسشنامه ای با توجه به معیارهای برگزیده، از کسانی که به‌عنوان نمونه از جامعه آماری انتخاب شده‌اند، تکمیل می‌گردد. در نهایت اطلاعات استخراج شده از پرسشنامه‌های مورد نظر، با استفاده از یکی از روش‌های تجزیه و تحلیل و استفاده از نرم‌افزار آماری spss مورد بررسی قرار گرفت.

جدول ۲- روستاهای نمونه واقع در طبقه جمعیتی خاص در بخش مرکزی شهرستان نوشهر

طبقه بندی روستاها (خانوار)	روستاهای واقع در یک طبقه بندی جمعیتی	تعداد نمونه (سهم)	تعداد نمونه برای پر کردن پرسشنامه
۵۰۰=۱	چلک علیا، دیزر کلا، سنگتو، شریعت‌آباد، فراشکلا سفلا	۲۶	۵۰
۵۰۱-۷۰۰	حمزده علیا، بهجت‌آباد، سنگ سرا، نجارده، شمع جاران منوچهر کلا، پاشا کلا	۹۶	۹۰
۱۰۰۱-۲۰۰۰	نارنج بن، حسن‌آباد، هلستان، شکری کلا، خیرودکنار علی‌آباد عسگرخان، توسکاتک	۱۶۵	۱۵۵
+۲۰۰۱	صلاح‌الدین، ونوش، تازه‌آباد	۹۰	۸۵

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

با توجه به متغیرهای اساسی تحقیق در چارچوب فرضیه‌ها، تعریف عملیاتی آنها انجام گرفت. گزینه‌های تعریف کننده متغیرها به شرح زیر است:

جدول ۳- معیارها و شاخص‌های پژوهش

معیارها	شاخص‌ها
کیفیت اشتغال و درآمد	بعد اقتصادی
کیفیت مسکن	
کیفیت حمل و نقل عمومی	بعد کالبدی
کیفیت امکانات و خدمات زیرساختی	
کیفیت آموزش عمومی	
کیفیت بهداشت	بعد اجتماعی
کیفیت فردی و اجتماعی	
کیفیت مشارکت و همبستگی	
کیفیت آلودگی	بعد محیطی
کیفیت چشم‌انداز	
- فاصله روستا تا جاده اصلی - فاصله روستا تا شهر	کالبدی
	مستقل (عوامل مکانی فضایی)

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

در این بخش بر اساس اطلاعات به دست آمده و مبانی نظری تحقیق در مرحله اول به روش لیکرت در چهار بعد اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و محیطی پرسشنامه ای طراحی شد و از پاسخ‌گویان خواسته شد به این سؤالات که در حال حاضر هریک از معیارهای مؤثر بر کیفیت زندگی را چگونه ارزیابی می‌کنید در قالب طیف ۵ گزینه‌ای (لیکرت) کاملاً مخالف، مخالف، تا حدودی موافق، موافق، کاملاً موافق علامت‌گذاری کنند. بدین ترتیب میزان رضایتمندی آنها از مولفه‌های مؤثر بر کیفیت زندگی مورد سنجش قرار گرفت. به منظور تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق، ابتدا پرسشنامه‌های تکمیل شده کدگذاری شدند، سپس داده‌های کدگذاری شده به نرم‌افزار SPSS انتقال داده شد. پس از انجام عملیات آماری، از جداول توزیع فراوانی، درصد، میانگین، نمودارها و... استفاده گردید.

- بر این اساس به منظور سنجش سطح کیفیت در هریک از ابعاد از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شد که برای مقایسه میانگین هریک از ابعاد کیفیت زندگی بر مبنای تعداد گویه‌ها، حد متوسط به عنوان نقطه مبنا برای ارزشیابی کیفیت زندگی در نظر گرفته شد. به عنوان مثال، برای محاسبه حد متوسط مولفه مسکن که دارای ۷ گویه در طیف ۵ ارزشی است، حد متوسط نمره‌ها ۲۱ در نظر گرفته شده است. بدیهی است با توجه به جهت هریک از گویه‌ها، نمره‌های بالاتر از حد متوسط، شرایط مناسب‌تر کیفیت زندگی را نشان می‌دهند.

- هم چنین برای مقایسه ابعاد کیفیت زندگی در سطح روستاهای نمونه از آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه (Anova) استفاده شد.

- و برای به دست آوردن محل اختلاف بین ابعاد در روستاها از آزمون scheife بهره گرفته شده است.

- برای بررسی عوامل مکانی - فضایی ما تأثیر سه متغیر ۱- فاصله روستا تا جاده اصلی ۲- فاصله روستا تا شهر ۳- تعدد قومیت‌ها را بر کیفیت زندگی روستاهای جامعه نمونه در نظر گرفته ایم.

برای این منظور نیز از آزمون Anova استفاده شده است و برای به دست آوردن محل اختلاف این عوامل در روستاها از آزمون توکی بهره گرفته شده است. بدین صورت که ابتدا تأثیر هریک از متغیرهای مذکور را بر مولفه‌های مؤثر بر ابعاد کیفیت زندگی (کیفیت کالبدی، کیفیت اجتماعی، کیفیت زیست‌محیطی و کیفیت اقتصادی) به صورت جداگانه بررسی کرده و در نهایت تأثیر این متغیرها را بر مجموع ابعاد مؤثر بر کل کیفیت زندگی در جامعه نمونه مورد سنجش قرار داده ایم.

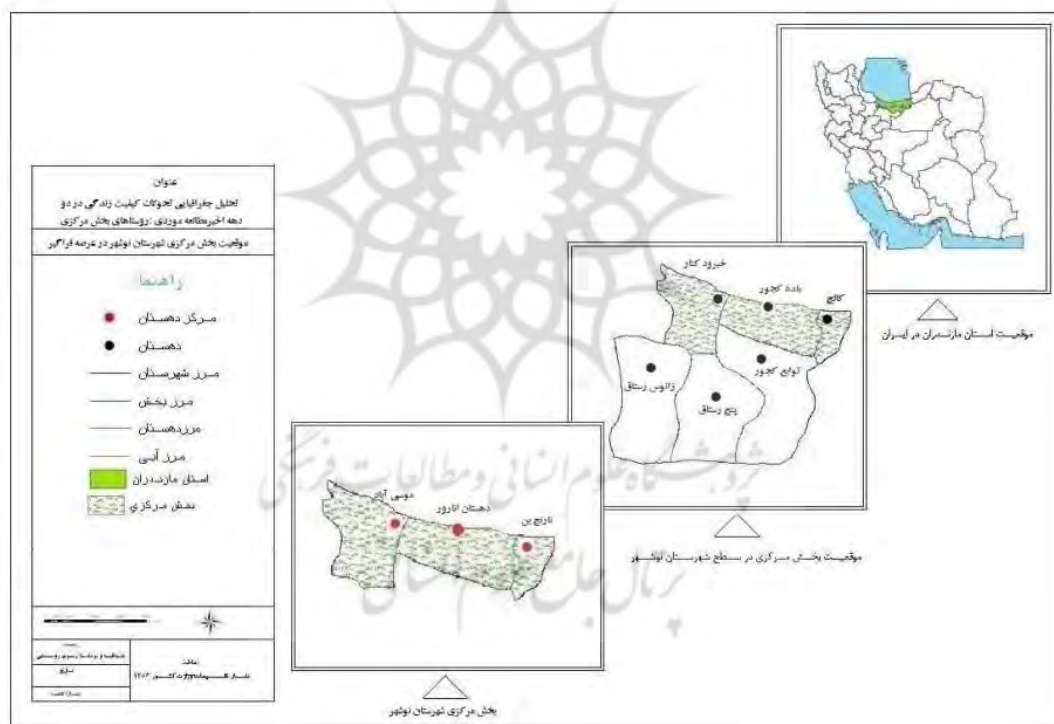
شهرستان نوشهر یکی از شهرستان های استان مازندران می باشد که با ۱۷۱۶/۵ کیلومتر مربع وسعت حدود ۷/۲ درصد کل مساحت استان را به خود اختصاص داده است. (گزارش اقتصادی، اجتماعی، شهرستان نوشهر، ۱۳۹۵: ۱).

شهرستان نوشهر در غرب استان قرار گرفته و از شمال به دریای خزر، از شرق به نور، از جنوب به رشته کوه های البرز و شهرستان های نور و چالوس و از مغرب به شهرستان چالوس محدود می شود.

شهرستان نوشهر بر اساس آمار سال ۱۳۹۵ شامل ۸۳،۲۳۹ نفر جمعیت می باشد. این شهرستان دارای ۱ شهر (نوشهر)، ۲ بخش (کجور و مرکزی)، ۶ دهستان و ۱۴۷ آبادی است که از این تعداد، ۱۳۶ آبادی دارای سکنه و ۱۱ آبادی خالی از سکنه می باشد (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵).

این شهرستان بین ۳۶ درجه و ۱۴ دقیقه تا ۳۶ درجه و ۴۰ دقیقه عرض شمالی و ۵۱ درجه و ۱۹ دقیقه تا ۵۱ درجه و ۵۶ دقیقه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ واقع شده است.

شهرستان نوشهر از نظر توپوگرافی به دو بخش عمده جلگه ای ساحلی و کوهستان تقسیم می شود اراضی قسمت شمالی که به دریای خزر منتهی می شود بیشتر به کاربری تفریحی و توریستی اختصاص دارد (گزارش اقتصادی، اجتماعی، شهرستان نوشهر، ۱۳۹۵: ۱).

شکل ۲- محدوده مورد مطالعه

(منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۸)

۴- یافته ها و تحلیل داده

بر اساس اطلاعات به دست آمده در مرحله اول به روش لیکرت در چهار بعد اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و محیطی پرسشنامه ای طراحی شد و از پاسخ گویان خواسته شد به این سوالات که در حال حاضر هریک از معیارهای مؤثر بر کیفیت زندگی را چگونه ارزیابی می کنید در قالب طیف ۵ گزینه ای (لیکرت) کاملاً مخالف، مخالف، تا حدودی موافق، موافق، کاملاً

موافق علامت‌گذاری کنند. بدین ترتیب میزان رضایتمندی آنها از مولفه‌های مؤثر بر کیفیت زندگی مورد سنجش قرار گرفت. شاخص‌هایی که در این پژوهش استفاده شده‌اند به شرح زیر است:

بعد اقتصادی (کیفیت اشتغال و درآمد)، بعد کالبدی (کیفیت مسکن، کیفیت حمل و نقل عمومی، کیفیت امکانات و خدمات زیرساختی، فاصله روستا تا جاده اصلی، فاصله روستا تا شهر)، بعد اجتماعی (کیفیت آموزش عمومی، کیفیت بهداشت، کیفیت فردی و اجتماعی، کیفیت مشارکت و همبستگی) بعد محیطی (کیفیت آلودگی، کیفیت چشم‌انداز)

جدول ۴- سطح معناداری ارزیابی ساکنین از ابعاد و مولفه‌های کیفیت زندگی

Test value	سطح معناداری	میانگین	آمار T	مولفه	ابعاد
۱۸	۰/۰۰۵	۱۸/۱۹	۰/۸۱۸	آلودگی	طبیعی
۱۲	۰/۰۰۰	۱۳/۵۲	۶/۸۵۵	چشم‌انداز	
۱۵	۰/۰۰۸	۱۵/۶۹	۲/۶۸۰	آموزش عمومی	
۳	۰/۰۰۱	۳/۰۵۵۹	۰/۹۷۳	بهداشت	اجتماعی
۱۵	۰/۰۰۰	۱۵/۷۴	۳/۳۸۱	امنیت فردی و اجتماعی	
۱۲	۰/۰۰۰	۹/۶۲	۱۲/۷۴۷	اشتغال و درآمد	اقتصادی
۲۱	۰/۰۰۰	۲۵/۲۴	۱۳/۷۵۶	مسکن	
۱۲	۰/۰۱۱	۱۵/۵۲	۲/۵۶۰	حمل و نقل عمومی	کالبدی
۱۸	۰/۰۰۰	۲۱/۰۳	۱۴/۰۵۶	زیر ساخت‌ها	
۱۵۶	۰/۰۰۰	۱۶۴/۹۸	۶/۳۴۹	همه ابعاد	کیفیت زندگی کل

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

تحلیل دیدگاه ساکنین روستاهای بخش مرکزی شهرستان نوشهر از طریق آزمون T تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که:

۱- مناسب‌ترین شرایط را می‌توان در بعد کالبدی با توجه به گویه‌های مبنایی کالبدی مانند تسهیلات مناسب در واحدهای مسکونی نظیر سیستم گرمایش و سرمایش، روشنایی و نور مناسب و کافی، سیستم بهداشتی دفع فاضلاب و تعداد اتاق‌های کافی، دسترسی به حمل و نقل عمومی، کیفیت مناسب راه و معابر، کیفیت مناسب آب شرب و لوله‌کشی نسبت به ۲۰ سال گذشته مشاهده کرد به طوری که میانگین هر کدام از مولفه‌های این بعد (مسکن، حمل و نقل، زیر ساخت) بسیار بالاتر از میانگین حد متوسط را نشان می‌دهند. متغیر کیفیت زیر ساخت در حد متوسط ارزیابی شده است. کیفیت گاز لوله‌کشی، کیفیت راه دسترسی به شهر، کیفیت راه اصلی نسبت به ۲۰ سال گذشته در روستاهای نمونه در حد مطلوب است. هر چند که وضعیت معابر فرعی در داخل این روستاها نسبت به ۲۰ سال گذشته چندان مطلوب نیست و مخصوصاً در فصل زمستان به دلیل بارندگی زیاد در منطقه وضعیت نامساعد معابر فرعی اهالی را با مشکلات بسیاری در تردد مواجه می‌کند. کیفیت حمل و نقل هم در جامعه نمونه بالاتر از حد متوسط قرار دارد که این امر می‌تواند به دلیل دسترسی آسان به و سایل حمل و نقل عمومی و همین طور به دلیل ساعات کار و تعداد نسبتاً زیاد وسایل نقلیه عمومی اعم از مینی‌بوس، آژانس و خودروهای مسافری شخصی در محدوده‌ی بخش مرکزی می‌باشد.

کیفیت مسکن نیز از دید جامعه نمونه بالاتر از حد متوسط نسبت به گذشته ارزیابی شده، این امر حاکی از آن است که مسکن این روستاها دارای نور کافی، سیستم سرمایش و گرمایش مناسب، ساخت مناسب و تعداد اتاق‌های کافی نسبت

به بعد خانوار هستند. لازم به ذکر است به دلیل تمایل اهالی به استفاده از وام مسکن روستایی بیشتر ساکنین اقدام به بازسازی مساکن خود کرده و باعث شده مساکن گذشته از استحکام نسبی برخوردار باشند.

۲- کیفیت چشم انداز نیز از بالاتر از حد متوسط ارزیابی شده که علت آن واقع شدن روستاهای نمونه در محدوده جنگلی و نزدیکی به دریا و طبیعت بکر است که رضایت خاطر ساکنین از چشم انداز محیط خود را باعث شده است.

۳- هر یک از مولفه های بعد اجتماعی نیز بیشتر از حد متوسط نسبت به گذشته ارزیابی گردیده است. ولی فاصله چندانی با حد وسط محاسبه شده ندارد. در مورد کیفیت بهداشت همه روستاهای نمونه به جز روستای فراشکلا دارای خانه بهداشت می باشند. در همه این روستاها فضای نسبتاً مناسبی برای این منظور اختصاص داده شده است. به طوری که، ساختمان آن در همه روستاها نوسازی شده و دسترسی افراد به آن نیز آسان است. در مورد آموزش عمومی، به جز روستاهای حسن آباد و دیزر کلا بقیه روستاها دارای دبستان هستند. روستای صلاح الدین کلاً و خیرودکنار دارای هر سه مقطع دبستان، راهنمایی و دبیرستان می باشند. ساختمان مدارس در همه روستاها با توجه به بازسازی انجام شده به نسبت مناسب است. میانگین مولفه های امنیت فردی و اجتماعی نیز تقریباً در حد متوسط ارزیابی شده است. این امر، حاکی از آن است که جامعه ای نمونه در هنگام آمد و شد پیاده و سواره در معابر (به ویژه در شب) روستاها امنیت نسبی است.

۴- اما، نامناسب ترین شرایط مربوط به بعد اقتصادی و مولفه اشتغال و درآمد است. به طوری که آمار T محاسبه شده، انحراف فراوانی را از حد متوسط نشان می دهد. این امر، به دلیل نرخ پایین اشتغال عدم رضایت شغلی (به دلیل فقدان امنیت شغلی، سختی کار کشاورزی و دامداری در مقابل درآمد اندک در طول سال)، میزان درآمد کم و توانایی پایین پس انداز است.

جدول ۵- ضریب رگرسیون مولفه های تأثیر گذار بر کیفیت زندگی

مولفه ها	ضریب غیر استاندارد	خطای استاندارد	ضریب بتا B	ارزش T	سطح معناداری
اجتماعی	۰/۰۰۰	۰/۴۴۵	۰/۲۸۷	۱/۳۱۱	۰/۰۰۰
کالبدی	۰/۰۰۰	۰/۳۷۷	۰/۴۹۳	۳/۲۳۶	۰/۰۰۰
زیست محیطی	۰/۰۰۰	۲/۶۵	۰/۳۷۰	۲/۵۶۵	۰/۰۰۰
اقتصادی	۰/۰۰۰	۰/۱۳۰	۰/۱۶۸	۱/۳۱۱	۰/۰۰۰

منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۹۸

به منظور شناسایی و بررسی علی کیفیت زندگی از تحلیل رگرسیون چندگانه جهت شناسایی ابعاد مؤثر بر کیفیت زندگی استفاده شده است. در این رابطه کل ابعاد کیفیت زندگی به عنوان متغیر وابسته و ابعاد چهارگانه کیفیت زندگی یعنی (ابعاد اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی و کالبدی کیفیت زندگی) به عنوان متغیرهای مستقل مورد استفاده قرار گرفته اند. رابطه علی بین کیفیت زندگی و ابعاد ۴ گانه کیفیت زندگی بر اساس جدول ۵ نشان می دهد که بالاترین ضریب B محاسبه شده (۰/۴۹۳) به بعد کالبدی تعلق دارد، بر این اساس می توان گفت بعد کالبدی از دید جامعه نمونه بیشترین تأثیر را در رضایتمندی آنها از کیفیت زندگی دارد. پس از بعد کالبدی؛ بیشترین تأثیر به ترتیب متعلق به ابعاد زیست محیطی، اجتماعی و اقتصادی می باشد.

برای مقایسه ابعاد کیفیت زندگی در سطح روستاهای نمونه از آزمون تحلیل واریانس یک طرفه و برای به دست

آوردن محل اختلاف بین ابعاد در روستاها از آزمون scheffe بهره گرفته شده است. و در نهایت نتایج حاصل را به صورت نقشه های Gis نشان می دهیم.

جدول ۶ - تحلیل واریانس تفاوت ابعاد کیفیت زندگی

ابعاد	سطح معناداری	جمع مجذورات		میانگین مجذورات	
		درون گروهی	بین گروهی	درون گروهی	بین گروهی
محیطی	۰/۰۰۰	۱۵۴۶۷/۱۴۵	۱۴۴۰/۱۸۲	۴۶/۱۷۱	۳۶۰/۰۴۵
اجتماعی	۰/۰۰۸	۵۲۹۶۹/۵۶۴	۲۲۰۹/۶۶۰	۱۵۸/۱۱۸	۵۵۲/۴۱۵
اقتصادی	۰/۰۲۲	۳۸۸۱/۹۶۶	۱۳۴/۰۹۰	۱۱/۵۸۸	۳۳/۵۲۲
کالبدی	۰/۰۲۱	۳۶۶۴۴/۰۳۹	۱۲۸۰/۷۱۴	۱۰۹/۴۴۵	۳۲۰/۱۷۹
کل ابعاد	۰/۰۰۰	۲۱۶۶۴۶/۵۹۸	۱۴۰۲۳/۲۹۷	۶۴۶/۷۰۶	۳۵۰۵/۸۲۴

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

وضعیت کیفیت زندگی بر اساس مقایسه تطبیقی روستاهای نمونه، در همه ابعاد از تفاوت معناداری برخوردار است. تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد این تفاوت در جنبه‌های اجتماعی و محیطی در بین روستاها در مقایسه با دو جنبه کالبدی - اقتصادی بیشتر است. پس، در بین روستاها از لحاظ مولفه‌های مسکن، حمل و نقل عمومی، امکانات و خدمات زیر ساختی و همچنین مولفه اشتغال و درآمد شرایط نسبتاً مشابهی در مقایسه با سایر مولفه‌ها وجود دارد. به عبارت دیگر، در همه روستاهای مورد مطالعه شاخص‌های کالبدی کیفیت زندگی در سطح مطلوب و شاخص‌های اقتصادی در سطح نامطلوبی قرار دارند.

جدول ۷ - سطح بندی روستاهای نمونه بر اساس ابعاد کیفیت زندگی بر ساس آزمون scheffe

روستا	معناداری طبقات در سطح آلفا ۰/۰۵								
	کیفیت محیطی			کیفیت اجتماعی		کیفیت اقتصادی		کیفیت کالبدی	کیفیت کل
	۱	۲	۳	۱	۲	۱	۲	۱	۲
توسکاتک	۳۷/۶۵۱			۶۶/۲۵۷		۱۰/۱۵۱		۵۹/۵۴۸	۱۷۳/۶۰۷
الدین کلاصلاخ	۳۷/۳۷۱			۶۳/۴۵۷		۱۰/۲۵۴		۶۰/۵۸۷	۱۷۱/۶۶۹
منوچهر کلا	۳۷/۲۴۸			۶۱/۵۷۸		۱۰/۵۶۸		۵۵/۵۶۹	۱۶۴/۹۶۳
آباد عسگرخان علی	۳۷/۱۵۸			۶۱/۵۴۱		۱۱/۳۴۸		۵۷/۵۷۳	۱۶۷/۶۲
آباد تازه	۳۶/۸۷۱			۶۵/۳۵۷		۱۱/۵۷۴		۵۸/۲۵۸	۱۷۱/۹۷
خیرودکنار	۳۶/۵۴۳			۶۶/۵۴۱		۱۱/۷۴۳		۶۰/۴۵۸	۱۷۵/۲۸۵
شمع جاران	۳۵/۳۵۹			۶۴/۶۵۷		۱۰/۲۶۹		۵۸/۵۶۸	۱۶۸/۸۵۳
نجراده	۳۱/۳۶۴			۶۳/۵۱۰		۱۰/۷۸۹		۵۶/۴۷۸	۱۶۲/۱۴۱
ونوش	۳۵/۷۸۱			۶۵/۴۵۶		۱۱/۴۵۶		۵۸/۴۵۷	۱۷۱/۱۵
آبادحسن	۳۱/۳۲۹			۶۳/۲۵۷		۹/۱۲۳		۵۵/۴۲۳	۱۵۹/۱۲۳
نارنج بن	۳۰/۹۶۴			۶۳/۷۴۱		۹/۱۴۷		۵۲/۲۵۸	۱۵۶/۱۱
فراشکلا	۳۱/۷۵۳			۶۵/۳۵۷		۹/۲۵۸		۵۲/۷۴۵	۱۵۹/۱۱۳
پاشاکلا	۳۱/۱۴۵			۶۵/۵۴۶		۶/۲۵۸۶		۵۴/۴۷۳	۱۵۷/۴۲۲
آبادبهبخت	۳۴/۶۲۷			۶۶/۷۵۳		۱۰/۲۵۶		۵۶/۸۷۹	۱۶۸/۴۲۵
هلهستان	۳۴/۶۵۴			۶۶/۴۷۲		۱۰/۷۸۳		۵۵/۴۷۹	۱۶۷/۳۸۸
شکری کلا	۳۴/۷۶۹			۶۵/۵۶۴		۱۰/۴۳۸		۵۶/۲۵۸	۱۶۷/۰۲۹
آبادشریعت	۳۶/۴۶۹			۶۶/۲۵۹		۱۰/۲۱۸		۵۷/۴۵۶	۱۷۰/۴۰۲
سنگتو	۳۲/۳۵۷			۵۹/۵۸۹		۶/۸۵۷		۵۲/۱۲۵	
سنگسرا	۳۳/۲۴۵			۶۲/۴۵۲		۹/۷۸۵		۵۱/۴۷۹	۱۵۰/۹۲۸
دیزرکلا	۳۲/۵۷۸			۶۳/۷۵۱		۱۰/۱۴۵		۵۴/۵۶۹	۱۶۱/۰۴۳

روستا	معناداری طبقات در سطح آلفا ۰/۰۵									
	کیفیت محیطی			کیفیت اجتماعی		کیفیت اقتصادی		کیفیت کالبدی		کیفیت کل
	۱	۲	۳	۱	۲	۱	۲	۱	۲	۱
حمزده علیا										۱۵۴/۶۲
چلک علیا										۱۴۹/۱۷۲

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

بر اساس آزمون شفه، همان گونه که در جدول آمده است، به لحاظ کیفیت زندگی در بعد محیطی ۳ طبقه، اجتماعی ۲ طبقه، اقتصادی ۲ طبقه و کالبدی ۱ طبقه را می‌توان شناسایی کرد. با در نظر گرفتن تمامی ابعاد، نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد که در روستاهای نمونه را بر اساس تمامی شاخص‌های کیفیت زندگی می‌توان در دو طبقه گروه بندی نمود. طبقه ۱ یعنی روستاهای با بالاترین سطح کیفیت زندگی و در طبقه ۲ روستاهای با کمترین سطح کیفیت زندگی و رضایتمندی قرار گرفته‌اند.

بر اساس آزمون شفه، روستاها بر اساس شاخص‌های کیفیت زندگی در دو طبقه قرار گرفته‌اند و در ابعاد مورد بررسی از وضعیت نسبتاً متفاوتی برخوردار گردیده‌اند. به طوری که، در بعد محیطی روستاها در سه طبقه، در بعد اقتصادی در ۲ طبقه، در بعد اجتماعی روستاها در ۲ طبقه و در بعد کالبدی روستاها در ۱ طبقه جای گرفته‌اند.

البته در بین روستاهای طبقه یک نیز تفاوت وجود دارد. به طوریکه روستاهای خیرودکنار، توسکاتک، تازه‌آباد و شریعت‌آباد به نسبت روستاهای دیگر از وضعیت مطلوب تری برخوردار است. همان طور که بیان گردید، روستاهای محدوده مورد مطالعه بر اساس شاخص‌های کیفیت زندگی در ابعاد مختلف از پراکنش فضایی متفاوتی برخوردار هستند. بر اساس تحلیل داده‌های تحقیق، بالاترین میزان رضایت از کیفیت اجتماعی مربوط به روستاهای توسکاتک، صلاح الدین کلاً، منوچهر کلاً، علی‌آباد عسگرخان، تازه‌آباد، خیرودکنار، شمع جاران است. بالاترین میزان رضایت از بعد محیطی مربوط به روستاهای توسکاتک، صلاح الدین کلاً، منوچهر کلاً، علی‌آباد عسگرخان، تازه‌آباد، خیرودکنار، شمع جاران، پاشاکلا است. این روستاها به علت قرار گیری در داخل جنگل بکر و کنار رودخانه پر آب، طبیعت بسیار زیبایی را برای اهالی فراهم فراهم آورده‌است. این در حالی است که روستاهای سنگتو، دیزر کلاً، حمزده علیا و چلک علیا نیز در نزدیکی جنگل استقرار یافته‌اند اما به دلیل فاصله از آن در رتبه پایین تری نسبت به روستاهای نجارده، ونوش، حسن‌آباد، نارنج بن، فراشکلا، پاشاکلا، بهجت‌آباد هلستان، شکری کلاً، شریعت‌آباد، سنگسرا قرار گرفته‌اند. از نظر کیفیت آلودگی نیز روستاهای صلاح‌الدین کلاً، منوچهر کلاً، علی‌آباد عسگرخان، تازه‌آباد، خیرودکنار، شمع جاران، شریعت‌آباد به دلیل آرامش و سکوت و فضای فاقد آلودگی صوتی‌اش، نبود آلودگی ناشی از کارگاه‌های صنعتی و نظم و ترتیب در جمع‌آوری زباله از سطح روستا دارای وضعیت مطلوب تری نسبت به سایر روستاها است.

برای بررسی عوامل مکانی - فضایی، تأثیر دو متغیر ۱- فاصله روستا تا جاده اصلی ۲- فاصله روستا تا شهر بر کیفیت زندگی روستاهای جامعه نمونه در نظر گرفته شده است. برای این منظور از آزمون Anova استفاده شد. بدین صورت که ابتدا تأثیر هر یک از متغیرهای مذکور، بر مولفه‌های مؤثر بر ابعاد کیفیت زندگی (کیفیت کالبدی، کیفیت محیطی، کیفیت زیست‌محیطی و کیفیت اقتصادی) به صورت جداگانه بررسی شده‌است و در نهایت تأثیر این متغیرها را بر مجموع ابعاد مؤثر بر کل کیفیت زندگی در جامعه نمونه مورد سنجش قرار گرفته شده‌است.

به طور کلی راه‌های شهرستان نوشهر، از عملکردهای محلی، ناحیه‌ای و فرا ناحیه‌ای برخوردار می‌باشند؛ به نحوی که محور ارتباطی نور - نوشهر یکی از شاه‌راه‌های اصلی شهرستان است. این محور ارتباطی جاده اصلی بخش مرکزی شهرستان نوشهر می‌باشد. با خصوصیتی که از جاده‌ی اصلی این بخش ذکر شد، نزدیکی و مجاورت با این جاده‌ی اصلی

یکی از فرصت‌هایی است که در اختیار بعضی از روستاهای این شهرستان قرار دارد. از این رو عامل فاصله تا راه اصلی می‌تواند به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل فضایی مؤثر بر سطح کیفیت زندگی روستاها مورد توجه قرار گیرد و عوامل زیر می‌تواند این روستاها را تحت‌تأثیر قرار دهد:

- ۱- امکان توسعه مشاغل خدماتی در حاشیه‌ی راه اصلی
- ۲- سهولت دسترسی به وسایل نقلیه‌ی بین‌راهی
- ۳- امنیت عبور از راه اصلی برای ابران و رانندگان بومی
- ۴- آلودگی صوتی و هوایی ناشی از رفت و آمد وسایل نقلیه

بر اساس مقایسه تطبیقی روستاهای نمونه، بر اساس آزمون تحلیل واریانس همان گونه که در جدول نشان می‌دهد می‌توان پذیرفت که در روستاهای بخش مرکزی نوشهر در تمامی ابعاد کیفیت زندگی به‌لحاظ فاصله از جاده اصلی تفاوت معناداری قابل مشاهده‌است.

جدول ۸- تحلیل واریانس تفاوت ابعاد کیفیت زندگی میان روستاها بر اساس فاصله از جاده اصلی

ابعاد	سطح معناداری	جمع مجذورات		میانگین مجذورات	
		بین گروهی	درون گروهی	بین گروهی	درون گروهی
کالبدی	۰/۰۰۵	۱۲۹/۰۹۸	۵/۸۷۵	۰/۳۸۵	۱/۴۶۹
محیطی	۰/۰۰۰	۱۶۶/۶۰۳	۱۶/۰۰۲	۰/۴۹۷	۴/۰۰۱
اقتصادی	۰/۰۲۲	۲۴۲/۶۲۳	۸/۳۸۱	۰/۷۲۴	۲/۰۹۵
اجتماعی	۰/۰۰۳	۱۲۸/۵۰۰	۶/۲۶۸	۰/۳۸۴	۱/۵۶۷
کل ابعاد	۰/۰۰۰	۸۲/۵۸۲	۶/۱۹۳	۰/۲۴۷	۱/۵۴۸

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

روستاهای توسکاتک، صلاح‌الدین کلاً، منوچهر کلاً، علی‌آباد عسگرخان، تازه‌آباد، خیرودکنار، شمع‌جاران، پاشاکلا، بهجت‌آباد، هلستان، شکری کلاً، شریعت‌آباد، از جمله روستاهای بخش مرکزی شهرستان نوشهر هستند که دقیقاً در مسیر جاده‌ی اصلی واقع شده‌اند. همین عامل واقع شدن در مسیر جاده اصلی است که باعث جذب جمعیت زیاد در این روستاها شده‌است. و انواع خدمات و امکانات در این روستاها فراهم گردیده‌است. بعد از این روستاها روستاهای سنگتو، حمزده علیا و چلک علیا، خیرودکنار و منوچهر کلاً در فاصله‌ی بیشتری از جاده‌ی اصلی قرار گرفته‌اند.

۵- بحث و فرجام

کیفیت زندگی دارای دو بعد عینی و ذهنی است که بعد عینی آن به شرایط بیرونی و واقعی زندگی افراد و بعد ذهنی آن به ارزیابی‌ها، طرز تلقی‌ها و رضایت افراد از شرایط زندگی خود می‌پردازد توجه به مفهوم ذهنی یکی از رویکردهایی است که در تحقیقات مربوط به کیفیت زندگی استفاده می‌شود. بدیهی است انعکاس شاخص رضایتمندی از کیفیت زندگی در ذهن هر شهروند ناشی از مجموعه داده‌هایی است که از محیط اطراف می‌گیرد و به واقع نوعی برداشت و داوری ذهنی نسبت به شرایط محیطی است که در آن زندگی می‌کند و به‌عبارت دیگر، به ترجیحات ذهنی و مطلوبیت‌های هر فرد بستگی دارد؛ اما با اتکا به نظرسنجی و تبدیل این شاخص‌های ذهنی به شاخص‌های کمی می‌توان به‌راحتی دریافت چه درصدی از شهروندان یک کشور یا منطقه از زندگی در این واحد ملی رضایت دارند و چه درصدی ندارند. از سوی دیگر چه ابعاد و عواملی در کیفیت زندگی و بهبود آن اثربخش خواهد بود.

در این تحقیق برای سنجش شاخص های کیفیت زندگی شاخص ها با توجه به شاخص های استفاده شده در تجارب جهانی و تجارب داخلی و متناسب با ویژگی های منطقه طراحی شده اند. برای پاسخ گویی به سؤال های تحقیق از تحلیل های توصیفی (میانگین، انحراف معیار و ضریب تغییرات) و تحلیل استنباطی استفاده شده است.

پژوهش حاضر به بررسی میزان رضایتمندی ساکنان بخش مرکزی شهرستان نوشهر پرداخته است. بر اساس نتایج، ویژگی های اجتماعی مناطق روستایی نقش شایانی در رضایت از کیفیت زندگی ایفا می نماید. نتیجه آزمون این فرضیه نشان می دهد که زیرساخت های اجتماعی و کیفیت زندگی روستاییان رابطه معناداری وجود دارد، بدین معنی که هرچقدر روستاییان از زیرساخت های اجتماعی از جمله داشتن امکانات سلامتی و بهداشتی (خانه بهداشت، درمانگاه، بیمارستان، آب آشامیدنی سالم) و داشتن امکانات آموزشی (مدرسه و مهدکودک) برخوردار باشند، میزان رضایت ایشان از زندگی بالا رفته و به همان میزان باعث افزایش کیفیت زندگی آنان می شود و بالعکس هم اتفاق می افتد. همچنین یافته های پژوهش حاضر با یافته های پژوهش های بدری و همکاران (۱۳۹۳)، عنابستانی و همکاران (۱۳۹۴) همسو می باشد.

در مورد زیرساخت های کالبدی آزمون این فرضیه نشان می دهد، که بین زیر ساخت های کالبدی و کیفیت زندگی روستاییان رابطه معناداری وجود دارد، بدین معنی که هرچقدر روستاییان از زیرساخت های کالبدی از جمله وضعیت ویژگی مناسب در روستا (وجود نانوائی، دسترسی به جاده، نزدیکی به شهر)، داشتن مسکن نوساز، امکانات مناسب مسکونی (سیستم گرمایشی و سرمایشی، سرویس بهداشتی، حمام و...)، داشتن مراکز فرهنگی و مذهبی از قبیل مسجد و کتابخانه و داشتن وسیله نقلیه شخصی برخوردار باشند میزان رضایت شان از زندگی بالا رفته و به همان میزان باعث افزایش کیفیت زندگی آنان می شود و بالعکس هم اتفاق می افتد. همچنین یافته های پژوهش حاضر با یافته های پژوهش های آزادی و همکاران (۲۰۱۳)، حیدری (۲۰۱۱)، کوچکی نژاد و همکاران (۲۰۱۱) همسو می باشد.

به دلیل اثرات چشمگیری که فعالیت های اقتصادی در بهبود کیفیت زندگی دارد، با توجه به فراوانی به این زمینه از فعالیت معطوف می گردد. هر چند از نقطه نظر برنامه ریزان، به دست آوردن منافع اقتصادی به خودی خود نمی تواند منجر به رضایت گردد، بلکه باید توجه داشت توزیع مناسب درآمد، توزیع مناسب فرصت های شغلی، هدایت منابع مالی به سوی مردم محلی، کاهش نابرابری و به طور کلی استفاده از فرصت های اقتصادی برابر برای هدایت هرچه بیشتر منطقه به سوی تعادل و توازن و ایجاد کیفیت مناسب زندگی مؤثر است. آنچه از بررسی بعد اقتصادی کیفیت زندگی در منطقه مورد مطالعه به دست آمده است، نشان می دهد که رضایت از کیفیت اقتصادی زندگی در پارامترهای شغل، درآمد، امنیت شغلی و تسهیلات وضعیت مناسب نداشته است. به عبارت دیگر لزوم تدوین برنامه های اثربخش به لحاظ اشتغال زایی، ایجاد ثبات و امنیت شغلی، توسعه تسهیلات اشتغالزایی با تأکید بر مشاغل کوچک و متوسط ضرورت دارد. چرا که در تکمیل نتایج به دست آمده می توان بیان کرد همان طور که عنابستانی و همکاران (۱۳۹۴) علی زاده و علی زاده (۱۳۹۲) در نتایج تحقیقات خود دریافتند رضایت از ابعاد اقتصادی، متضمن بهبود کیفیت زندگی روستاییان بوده است. تنوع بخشی به فرصت های شغلی و حرفه ای و همچنین وجود قوانین حمایتی از شاغلین به لحاظ رضایت رعایت زمان اشتغال به کار و قوانین بیمه می تواند این بعد را در مناطق روستایی مورد مطالعه تکمیل نماید. برآیند کلی پژوهش حاضر با عنایت به مکانیسم عملکردی ویژگی های خدماتی مبین اثربخشی آن بر رضایتمندی ساکنان از کیفیت زندگی در مناطق روستایی است. به منظور افزایش کیفیت زندگی در بعد کالبدی پیشنهادهایی مانند دسترسی آسان و ارزان به پزشک درمانگاه، ایجاد و توسعه امکانات بهداشتی، بهره مندی از خدمات بهداشتی - درمانی (خانه بهداشت، درمانگاه، حمام و...)، بهبود خدمات اورژانس در طول شبانه روز پیشنهاد می گردد. مواردی مانند اجرای طرح های بهداشتی همانند خارج کردن دام از روستا، ایجاد فضاهای گذران اوقات فراغت در روستا، ایجاد تفریح و سرگرمی، رضایت از امکانات تفریحی، وجود امکانات مناسب ورزشی در روستا، وجود امکانات مناسب فرهنگی و هنری (کتابخانه) در روستا، بسترسازی انجام انواع فعالیت های ورزشی، عضویت در مراکز

تفریحی، رضایت از فضاهای تفریحی، و توان انجام مسافرت سالانه به همراه خانواده در تبیین این بعد نقش داشته و بهبود آن منجر به ایجاد کیفیت بهینه در مناطق روستایی خواهد شد. و در نهایت باید گفت همان طور که میرزاییان و همکاران (۱۳۹۵) رضایت از کیفیت زندگی و معطوف به برقراری شرایط بهینه در ابعاد اجتماعی، اقتصادی و کالبدی مربوط دانستند، تحقیق حاضر نیز بهبود کیفیت زندگی در مناطق روستایی را به همه شاخص‌های مورد بررسی نسبت داده است.

۶- منابع

- احمدی، راشد، عزمی، آبیژ و جمینی، داوود (۱۳۹۴). بررسی عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی روستاهای پیرامون شهر مورد مطالعه: دهستان بدر شهرستان روانسر، *فضای جغرافیایی*، شماره ۵۱: ۷۵-۵۱: ۹۶-۷۵. [https://dio.org/sid.ir/paper/91346/fa.96-75:\(51\)15](https://dio.org/sid.ir/paper/91346/fa.96-75:(51)15)
- بدری، سید علی، و قرنچک، مجید (۱۳۹۳). بررسی ارتباط میان ویژگی‌های قومی- فرهنگی و شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی در نواحی روستایی مطالعه موردی: دهستان جعفریای جنوبی شهرستان ترکمن. *مسکن و محیط روستا*، شماره ۱۴۶: ۴۳-۵۸. <http://dio.org/jhre.ir/article-fa.html212-11>
- بدری، سیدعلی، رضوانی، محمدرضا، و قرنچیک، مجید. (۱۳۹۲). سنجش شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی در نواحی روستایی مطالعه موردی: دهستان جعفریای جنوبی شهرستان ترکمن. *جغرافیا و برنامه ریزی محیطی*، ۲۴(۲)، ۵۳-۷۴. <https://dio.org/sid.ir/paper/402935/fa>
- بریمانی، فرامرز، جعفری، مهدی، و بلوچی، عثمان. (۱۳۹۳). بررسی و تحلیل میزان رضایت مندی ساکنان روستایی از کیفیت زندگی (مطالعه موردی: دهستان مهبان شهرستان نیکشهر). *فضای جغرافیایی*، ۱۴(۴)، ۱۰۹-۱۲۷. <https://dio.org/sid.ir/paper/91404/fa>
- جمینی، داوود، صفری علی‌اکبری، مسعود، صالحی کاخکی، مریم، علی پور، خالد، و ذوالفقاری، امیرعلی. (۱۳۹۶). توزیع فضایی کیفیت زندگی و شناسایی تعیین کننده های آن در سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: شهرستان روانسر، استان کرمانشاه). *جغرافیا و برنامه ریزی محیطی*، ۲(۶۶)، ۵۷-۷۷. <https://dio.org/sid.ir/paper/372881/fa>
- حیدری، علی. (۱۳۹۰). بررسی شاخص‌های کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی استان کهگیلویه و بویراحمد. *مسکن و محیط روستا*، ۳۰(۱۳۶)، ۶۶-۵۱. <https://dio.org/sid.ir/paper/186254/fa>
- دانایی، علی، ولی شریعت‌پناهی، مجید، و مهدوی، مسعود. (۱۳۹۶). تحلیل نقش شاخص‌های (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و کالبدی) کیفیت زندگی در توسعه پایدار روستایی (مطالعه موردی: دهستان بهمئی گرمسیری، شهرستان بهمئی از توابع استان کهگیلویه و بویراحمد). *جغرافیای سرزمین*، ۱۴(۵۳)، ۷۱-۹۲. <https://dio.org/sid.ir/paper/116361/fa>
- رحیم بخش، فاطمه، حبیب، فرح، و گرکانی، سید امیرحسین. (۱۳۹۸). بررسی کیفیت زندگی در روستاهای درب آستانه و باباپشمان استان لرستان. *مسکن و محیط روستا*، ۳۸(۱۶۵)، ۱۲۹-۱۴۰. <https://dio.org/sid.ir/paper/186109/fa>
- رضوانی، محمدرضا، بدری، سیدعلی، سپهوند، فرخنده، و اکبریان رونیزی، سعیدرضا. (۱۳۹۱). گردشگری خانه‌های دوم و اثرات آن بر بهبود کیفیت زندگی ساکنان روستایی (مطالعه موردی: بخش رودبار قصران، شهرستان شمیرانات). *مطالعات و پژوهش‌های شهری منطقه‌ای*، ۴(۱۳)، ۲۳-۴۰. <https://dio.org/sid.ir/paper/153052/fa>
- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا، فتاحی، احداالله، و حاجی‌پور، مجتبی. (۱۳۹۰). ارزیابی توزیع فضایی کیفیت زندگی در مناطق روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان دلفان). *پژوهش‌های روستایی*، ۲(۶)، ۶۹-۹۴. https://jrrur.ut.ac.ir/article_23211
- زینالی عظیم، علی، & کرمی، اسلام. (۱۴۰۰). تعیین کننده های سطح رفاه و کیفیت زندگی ساکنان روستایی (مورد مطالعه: روستاهای شهرستان ورزقان). *روستا و توسعه پایدار فضا*، ۲(۲)، ۹۵-۱۱۱. <https://dio.org/civilica.com/doc/1573588>
- سنایی مقدم، سروش، رحمانی، بیژن، و مرید سادات، پگاه (۱۳۹۹). ارزیابی شاخص‌های کیفیت زندگی در نواحی روستایی (مطالعه موردی: دهستان پشته زیلابی، کهگیلویه و بویراحمد). *مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، ۴(۵۳)، ۱۰۶۸-۱۰۴۹. <https://dio.org/sanad.iau.ir/journal/jshsp/Article/678480?jid=678480>
- شریف‌زاده، محمد شریف، و عبداله‌زاده، غلامحسین. (۱۳۹۶). ارزیابی تطبیقی پایداری کسب و کارهای کارآفرینانه کشاورزی و نظام‌های متعارف تولید کشاورزی در استان گلستان. *علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران*، ۱۳(۲)، ۱-۲۰. https://www.iaeej.ir/article_59566

- شریفی، زینب، نوری پور، مهدی، و کرمی دهکردی، اسماعیل. (۱۳۹۶). بررسی وضعیت سرمایه‌های معیشت و پایداری آنها در خانوارهای روستایی (مورد مطالعه: بخش مرکزی شهرستان دنا). *علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران*، ۱۳(۲)، ۷۰-۵۱. <https://dio.org/sid.ir/paper/109164/fa>
- عزیزپور فرهاد، افراخته حسن، و شامانیان مریم. (۱۳۹۳). تحلیل فضایی کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی مورد: دهستان قرق شهرستان گرگان. *اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۳(۷):۱۰۷-۱۲۲. <https://dio.org/serd.khu.ac.ir/article-1-1955-fa>
- علی زاده، توحید، و علی زاده، جابر. (۱۳۹۲). ارزیابی کیفیت محیط زندگی در نواحی روستایی از دیدگاه ساکنین (مطالعه موردی: روستاهای دهستان اصلاندوز واقع در استان اردبیل). *مسکن و محیط روستا*، ۳۲(۱۴۴)، ۷۴-۵۹. <https://sid.ir/paper/186149/fa>
- عناستانی، علی‌اکبر، روستا، مجتبی، محمدی، سید عبدالرضا، و رفیعیان، سجاد. (۱۳۹۴). تحلیل فضایی عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی (نمونه: بخش سیمکان - شهرستان چهرم). *برنامه ریزی منطقه‌ای*، ۵(۱۸)، ۹۹-۸۵. <https://dio.org/sid.ir/paper/230520/fa>
- عناستانی، علی‌اکبر، محمودی، حمیده، و سربرقی طرهبه، تکتم. (۱۳۹۵). بررسی تأثیر کیفیت زندگی روستاییان بر ارتقای کیفیت مسکن روستایی (مطالعه موردی: بخش شاندیز، شهرستان بینالود). *برنامه ریزی فضایی*، ۱(۲۰)، ۲۰-۱. <https://sid.ir/paper/223643/fa>
- قادری مرزی، حامد، جمینی، داوود، جمشیدی، علیرضا (۱۳۹۵). توزیع فضایی کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی شهرستان روانسر. *مسکن و محیط روستا*، ۳۵(۱۵۵)، ۹۳-۱۰۸. <http://dio.org/jhre.ir/article-1-1048-fa.html>
- قالیباف، محمدباقر، روستایی، مجتبی، رمضان زاده لسبویی، مهدی، و طاهری، محمدرضا. (۱۳۹۰). ارزیابی کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی: محله یافت‌آباد). *جغرافیا*، ۹(۳۱)، ۵۳-۳۳. <https://dio.org/sid.ir/paper/150469/fa>
- کرد، باقر. (۱۳۹۵). واكای و وضعیت اقتصادی و کالبدی نواحی روستایی در ارتباط با کیفیت زندگی روستائینان شهرستان چابهار. *اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۵(۱۶)، ۴۳-۵۴. <https://dio.org/serd.khu.ac.ir/article-1-2600-fa.html>
- کوچکی نژاد، فاطمه، رمضان زاده لسبویی، مهدی، معصوم پورسماکوش، جعفر، و فتاحی، احد اله. (۱۳۹۰). بررسی و سنجش کیفیت زندگی در نواحی روستایی بخش مرکزی شهرستان کرمانشاه. *مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه‌های انسانی (چشم‌انداز جغرافیایی)*، ۶(۱۴)، ۱۲۰-۱۳۸. <https://dio.org/sid.ir/paper/466029/fa>
- کیانی سلمی، صدیقه، شاطریان، محسن، & دهقان، ابوالفضل. (۱۳۹۹). مدل سازی ساختاری و تبیین علی رضایت‌مندی جوامع روستایی از کیفیت زندگی: مورد مطالعه روستاهای شهرستان آران و بیدگل. *علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران*، ۱۶(۱)، ۷۹-۹۸. <https://dio.org/civilica.com/doc/1130288>
- محمدی، مجید، بابایی، محبوبه، و شکرپیگی، عالیبه. (۱۴۰۰). تحلیل کیفیت زندگی در روستاهای شهرستان طارم. *مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه‌های انسانی (چشم‌انداز جغرافیایی)*، ۳(۵۶)، ۵۸۳-۵۹۷. <https://dio.org/sid.ir/paper/1031226/fa>
- معتد، احمد (۱۳۸۲). *جغرافیای کوتاه‌ترنر*، انتشارات سمت، تهران.
- ملکی، سعید، گودرزی، مجید، فیروزی، محمدعلی، و طاهری، علی. (۱۳۹۸). تحلیل و ارزیابی اثرات اجرای طرح هادی در ابعاد کالبدی-فضایی و محیطی کیفیت زندگی روستایی (مطالعه موردی: روستای می‌داوود وسطی، شهرستان باغملک). *جغرافیا و روابط انسانی*، ۱(۴)، ۳۰۴-۳۱۵. <https://dio.org/civilica.com/doc/895752>
- میرزاییان، بتول، رحمانی، بیژن، رضویان، محمدتقی، و فرجی راد، عبدالرضا. (۱۳۹۵). سنجش کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی (مورد: بخش مرکزی شهرستان اسلام‌آباد غرب). *جغرافیای سرزمین*، ۱۳(۴۹)، ۱۱-۱. <https://dio.org/sid.ir/paper/116330/fa>

References

- Adewumi, I., Badiora, O., and Abiola, B. (2017). Quality of life (QoL) of rural Dwellers in Nigeria: A subjective assessment of residents Ikeji-Arakji, Osun-State. *Annals of ecology and Environmental Science*, 1(1), 69-75.
- Ahmadi, R., Azmi, A. and Gemini, D. (2014). Investigating the factors affecting the quality of life of the villages around the studied city: Badr Dehistan, Ravansar County, *Geographical Space Quarterly*, No. 51:96-75 <https://dio.org/sid.ir/paper/91346/fa>. 96-75:(51) 15 [In Persian]

- Alizadeh, T., and Alizadeh, J. (2012). Evaluation of the quality of the living environment in rural areas from the residents' point of view (case study: villages of Aslandoz village located in Ardabil province). *Housing and Village Environment*, 32(144), 59-74. <https://sid.ir/paper/186149/fa> [In Persian]
- Anabastani, A. A., Rusta, M., Mohammadi, S.A.R., and Rafiyan, S. (2014). Spatial analysis of factors affecting the quality of life in rural settlements (example: Simkan section - Jahrom county). *Regional Planning*, 5(18), 85-99. <https://dio.org/sid.ir/paper/230520/fa> [In Persian]
- Anabistani, A. A., Mahmoudi, H. and Sarbarghi Targhabeh, T. (2015). Investigating the impact of villagers' quality of life on improving the quality of rural housing (case study: Shandiz section, Binalud county). *Spatial planning*, 1(20), 1-20. <https://sid.ir/paper/223643/fa> [In Persian]
- Azizpour, F., Afarakhta, H. and Shamanian, M. (2013). Spatial analysis of the quality of life in rural settlements, case: Garg village, Gorgan County. *Space Economy and Rural Development*, 3(7):107-122. [https:// dio.org //serd.khu.ac.ir/article-1-1955-fa](https://dio.org//serd.khu.ac.ir/article-1-1955-fa) [In Persian]
- Badri, S. A., and Qaranjak, M. (2013). Investigating the relationship between ethnic-cultural characteristics and subjective indicators of quality of life in rural areas, a case study: South Jafarbai village of Turkmen city. *Housing and Village Environment Quarterly*, No. 146: 43-58. <http://dio.org/jhre.ir/article-fa.html212-11> [In Persian]
- Badri, S. A., Rezvani, M.R, and Koranjik, M. (2012). Measuring subjective indicators of quality of life in rural areas, a case study: South Jafarbai village, Turkmen city. *Geography and Environmental Planning*, 24(2), 53-74. <https://dio.org/sid.ir/paper/402935/fa> [In Persian]
- Baycan levent, T., & Peter, N. (2006) *Quality of Urban Life: A Taxonomic Perspective. Journal of Studies in Regional Science*, 36(2), 269-281
- Bień, B., & Bień-Barkowska, K. (2016). Objective drivers of subjective well-being in geriatric inpatients: mobility function and level of education are general predictors of self-evaluated health, feeling of loneliness, and severity of depression symptoms. *Quality of Life Research*, 25(12), 3074-3056.
- Brimani, F., Jafari, M., and Balochi, O. (2013). Investigating and analyzing the level of satisfaction of rural residents with the quality of life (case study: Mehban village, Nikshahr city). *Geospace*, 14(46), 109-127. <https://dio.org/sid.ir/paper/91404/fa> [In Persian]
- Chambers, R.(1995). Poverty and Livelihoods: Whose reality counts? *Environment and urbanization*, 7(1), 173-204
- Chen Y. Sun G. Guo X., Chang Y., L., Y., Sun Y .(2017). Factors affecting public Health, Vol. 146, 140-147. <https://dio.org/1016/j.puhe>
- Danaei, A., Wali Shariat Panahi, M., and Mahdavi, M. (2016). Analysis of the role of indicators (economic, social, cultural and physical) of the quality of life in sustainable rural development (case study: Bahmai Garmsiri village, Bahmai city of Kohgiluyeh and Boyer Ahmad provinces). *Land Geography*, 14(53), 71-92. <https://dio.org/sid.ir/paper/116361/fa> [In Persian]
- Das, D.(2008) Urban quality of life: A case study of Guwahati. *Social Indicators*, 88, 297-310. Available at: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11205-007-9191-6>.
- Fetsch, Robert J. Jackman, Danielle M Collins Christina L. (2017). Assessing Changes in Quality of Life and Independent Living and Working Levels among AgrAbility Farmers and Ranchers with Disabilities, *Disability and Health Journal*, Vol. 9, Issue 2, PP. 226-233. <https://dio.org/10.1016/j.dhjo>. 2017.08.01

- Gillivray, M.(2007) Human well-being. Concept and Measurement. *Neww York: Palgrave MacMillan*.
- Greco Giulia, Skordis-Worrall Jolene, Mkandawire Bryan, Mills Anne (2015). What Is a Good Life? Selecting Capabilities to Assess Womens Quality of Life in Rural Malawi, *Social & Medicine* 130, 69-78. <https://Dio.org/10.1016/>
- Hammer, J., & Spears, D. (2016). Village sanitation and child health: Effects and external validity in a randomized field experiment in rural India. *Journal of health economics*, 48,135-148.
- Heydari, A. (2011). Investigating quality of life indicators in rural settlements of Kohgiluyeh and Boyer Ahmad provinces. *Housing and Village Environment*, 30(136), 51-66. <https://dio.org/sid.ir/paper/186254/fa> [In Persian]
- Hogan, M. C., et al. (2010). Maternal mortality for 181 countries,1980-2008: A systematic analysis of progress towards Millennium Development Goal 5. *The lancet*, 375(9726),1609-1623.
- Jamini, D., Safari Ali Akbari, M., Salehi Kakhki, M., Alipour, K., and Zulfiqari, A. A. (2016). Spatial distribution of quality of life and identification of its determinants in rural settlements (case study: Ravansar city, Kermanshah province). *Geography and Environmental Planning*, 2 (66), 57-77. <https://dio.org/sid.ir/paper/372881/fa>[In Persian]
- Kayani Salmi, S., Shatrian, M., & Dehghan, A. (2019). Structural modeling and causal explanation of rural communities' satisfaction with the quality of life: the case study of Aran and Bidgol villages. *Agricultural Extension and Education Sciences of Iran*, 16(1), 79-98 <https://dio.org/civilica.com/doc/1130288> [In Persian]
- Kouchinejad, F., Ramzanzadeh Lesboui, M., Masoum Poursamakoosh, J., and Fatahi, A. (2011). Investigating and measuring the quality of life in the rural areas of the central part of Kermanshah. *Human Settlements Planning Studies (Geographic Perspective)*, 6(14), 120-138. <https://dio.org/sid.ir/paper/466029/fa>. [In Persian]
- Kurd, B. (2016). Analyzing the economic and physical condition of the rural areas in relation to the quality of life of the villagers of Chabahar. *Space economy and rural development*. 5 (16), 43-54. <https://dio.org/serd.khu.ac.ir/article-1-2600-fa.html> [In Persian]
- Lee, y.-J. (2008). subjective quality of life measurement in taipie, *building and Environment*, 7(43),1205-1215.
- Maleki, S., Gudarzi, M., Firuzi, M. A., and Taheri, A. (2018). Analysis and evaluation of the effects of the implementation of the Hadi project in the physical-spatial and environmental dimensions of the quality of rural life (case study: Midwood village, Baghmelk county). *Geography and Human Relations*, 1(4), 304-315. <https://dio.org/civilica.com/doc/895752> [In Persian]
- Mirzaian, B., Rahmani, B., Razovian, M. T., and Faraji Rad, A. R. (2015). Measuring the quality of life in rural settlements (Case: Central part of Islamabad Gharb County). *Land Geography*, 13(49), 1-11. <https://dio.org/sid.ir/paper/116330/fa> [In Persian]
- Mohammadi, M., Babaei, M., and Shokrbeigi, A. (2021). Analysis of the quality of life in the villages of Tarem city. *Human settlement planning studies (geographic perspective)*, 3 (56), 583-597. <https://dio.org/sid.ir/paper/1031226/fa> [In Persian]
- Motamed, A. (2003). *Quaternary Geography*, Samt Publications, Tehran [In Persian]
- Qadri Marzi, H, Jamini, D. & Jamshidi, A. (2015). Spatial distribution of quality of life in rural settlements of Ravansar city. *Journal of Rural Housing and Environment*, 35 (155), 93-108. <http://dio.org/jhre.ir/article-1-1048-fa.html> [In Persian]

- Qalibaf, M. B., Raushiti, M., Ramzanzadeh Lasboui, M. and Taheri, M. R. (2011). Evaluation of the quality of urban life (case study: Yafet Abad neighborhood). *Geography*, 9(31), 33-53. <https://dio.org/sid.ir/paper/150469/fa> [In Persian]
- Rahim Bakhsh, F., Habib, F., and Gerhani, S. H. (2018). Investigating the quality of life in Darb Astana and Babapashman villages of Lorestan province. *Housing and Village Environment*, 38(165), 129-140. <https://dio.org/sid.ir/paper/186109/fa> [In Persian]
- Rezvani, M. R., Badri, S. A., Sephond, F., and Akbarian Rounizi, S. R. (2011). Tourism of second homes and its effects on improving the quality of life of rural residents (case study: Rudbar Qasran section, Shemiranat city). *Regional urban studies and researches*, 4(13), 23-40. <https://dio.org/sid.ir/paper/153052/fa> [In Persian]
- Ruknuddin Eftekhari, A, Fatahi, A, and Hajipour, M. (2011). Evaluation of the spatial distribution of the quality of life in rural areas (case study: central part of Delfan city). *Rural Research*, 2(6), 69-94. https://dio.org/jrur.ut.ac.ir/article_23211 [In Persian]
- Sanai Moghadam, S., Rahmani, B., and Merid Sadat, P. (2019). Evaluation of quality-of-life indicators in rural areas (Case study: Pashteh Zilai, Kohkiloyeh and Boyer Ahmad districts), *Human Settlements Planning Studies Quarterly*, 4 (53), 1068-1049. <https://dio.org/sanad.iau.ir/journal/jshsp/Article/678480?jid=678480> [In Persian]
- Sharifi, Z., Nooripour, M., and Karmi Dehkordi, I. (2016). Investigating the status of livelihood capitals and their sustainability in rural households (case study: central part of Dana city). *Agricultural Extension and Education Sciences of Iran*, 13(2), 51-70. <https://dio.org/sid.ir/paper/109164/fa> [In Persian]
- Sharifzadeh, M. S.f, and Abdullahzadeh, G. (2016). Comparative evaluation of the sustainability of entrepreneurial agricultural businesses and conventional agricultural production systems in Golestan province. *Agricultural Extension and Education Sciences of Iran*, 13(2), 1-20. https://www.iaeej.ir/article_59566 [In Persian]
- Zainali Azim, A., & Karmi, I. (2021). Determinants of the level of well-being and quality of life of rural residents (case study: villages of Warzghan city). *Village and sustainable development of space*, 2(2), 95-111. <https://dio.org/civilica.com/doc/1573588> [In Persian]

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

